

Importanța canonizării Noilor Mucenici și Mărturisitori ruși ai sec. al XX-lea de către Biserica Ortodoxă Rusă din afara Rusiei (ROCOR) și rolul acesteia în vederea restabilirii Comuniunii Canonice cu Biserica Ortodoxă Rusă¹

Drd. Mihail MOTRICALĂ²

Rezumat:

Istoria Bisericii Ortodoxe Ruse din secolele XX-XXI este una foarte tragică. Aceasta începe cu Revoluția bolșevică, cunoscută drept una din cele mai mari conflicte fratricide, cauzând martiriul a miilor de persoane. Același eveniment dureros a separat ortodoxia rusă în două părți, în urma căruia s-a format peste hotarele Rusiei diaspora ortodoxă rusă condusă din 1921 cu numele oficial de Sinodul Arhieresc al Bisericii Ortodoxe Ruse din afara Rusiei (ROCOR)³.

Pentru ROCOR chestiunea martiriului în urma prigoanelor sângeroase ale regimului comunist împotriva propriului popor, a avut mereu o însemnătate fundamentală. ROCOR din totdeauna s-a considerat pe sine parte integrantă a Bisericii Ortodoxe Ruse aflate sub conducerea Patriarhului Tihon (Bellavin) și a

¹ Articolul de față face parte din programul individual de studii doctorale, sub îndrumarea Pr.Conf.Univ.Dr.Habil. Daniel BUDA, care și-a dat acordul pentru publicare.

² **Dr. Candidat Mihail MOTRICALĂ**, originar din Republica Moldova, a studiat teologie ortodoxă la Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu precum și teologie istorică la Universitatea Humboldt din Berlin. A finalizat o teză de doctorat despre istoria, dezvoltarea, procesul de unire cu Patriarhia Moscovei și perspectivele de viitor ale Bisericii Ortodoxe Ruse din afara Rusiei.

³ Acronimul provine din limba engleză „Russian Orthodox Church Outside of Russia” care în limba română înseamnă: Biserica Ortodoxă Rusă din afara Rusiei. În limba rusă această Biserică se numește Русская Православная Церковь за границей. Alte nume utilizate sunt: Русская Зарубежная Церковь, Русская Православная Церковь за рубежом. Pentru limba germană se folosește denumirea de: *Russische Orthodoxe Kirche im Ausland*, iar pentru franceză: *L'Église Orthodoxe Russe Hors Frontière (ÉORHF)*, precum și denumirile de: *L'Église des Russes de l'étranger*, *L'Église des Russes blancs*, cf. Radu Preda, „La diaspora orthodoxe. Une perspective roumaine”, în: *Kanon* 22 (2012), p. 89.

Importanța canonizării Noilor Mucenici și Mărturisitori ruși ai sec. al XX-lea

solicitat Occidentului în repetate rânduri ajutorarea poporului rus și oprirea represiunilor sângeroase.

Deoarece ROCOR și-a dorit ca martiriul miilor de credincioși să nu rămână neînsemnat, în 1981, în frunte cu noul Primat ROCOR, mitropolitul Filaret (Voznesenskiy) s-a decis canonizarea Noilor martiri și mărturisitori ruși ai sec. al XX-lea. Acest lucru a însemnat pentru toată diaspora ortodoxă rusă o biruință a Ortodoxiei asupra regimului ateu din Rusia.

Mai mult de atât, după căderea comunismului și destrămarea URSS-ului în 1991, jertfa martirilor s-a dovedit a fi unul din principalele puncte al negocierilor în întreg procesul de restabilire a Comuniunii Canonice în Biserica Ortodoxă Rusă. Patriarhia Moscovei și-a canonizat martirii la Soborul Jubiliar din 2000, ceea ce ulterior, în 2007 pe 17 mai, a dus la semnarea „Actului de Comuniuni Canonice” și astfel la reunificarea Ortodoxiei ruse.

Cuvinte-cheie:

Biserica Ortodoxă Rusă din afara Rusiei, ROCOR, AES, Patriarhia Moscovei, diaspora ortodoxă rusă, Comuniune Canonică, martiriu, canonizarea Noilor martiri și mucenici ruși, comunism

Introducere

Secolul al XX-lea este considerat de mulți istorici ca fiind secolul în care Biserica Ortodoxă și nu numai a primit în rândul sfinților nenumărați mucenici și mărturisitori. Acest secol este în multe privințe asemănător primelor secole creștine, când Biserica lui Hristos a fost prigonită, iar mulți creștini își dădeau viața pentru mărturisirea credinței.

Acest aspect al mărturisirii Ortodoxiei în Biserica Ortodoxă Rusă în secolul al XX-lea este într-o strânsă legătură în primul rând cu instaurarea regimului comunist în Rusia în urma războiului civil și a revoluției ruse din 1917.

Regimul bolșevic a fost total ostil creștinismului în general și oricărei forme de manifestare religioasă. Biserica Ortodoxă Rusă a fost cea care a pățimit cel mai mult sub comunism, dar și cea care a rezistat cel mai dârz. Acest lucru s-a întâmplat de multe ori cu prețul vieții multora dintre fiii săi duhovnicești.⁴

⁴ Николай Артёмов, прот., *Введение. Краткий обзор основных вех и векторов рассматриваемого периода*. Оп. в кн.: Русская Православная Церковь в XX в. Материалы конференции. Петрозаводск, 2002, p. 9; Dimitry V. Pospelovsky, *A History of Soviet Atheism in Theory, and Practice, and the Believer, vol 2: Soviet Anti-Religious Campaigns and Persecutions*, St Martin's Press, New York, 1988, p. 10; Archbishop John Maximovich, „The Russian Orthodox Church Outside of Russia”, în: *Orthodox Word*, March-April, 1971, p. 79.

Drept consecință a revoluției fratricide a poporului rus din 1917⁵ și a exodului poporului rus din teritoriile fostului Imperiu Rus, a luat naștere Biserica Ortodoxă Rusă din afara Rusiei (ROCOR). La început acest organ bisericesc a purtat numele de Autoritatea Ecleziastică Supremă din sudul Rusiei (AES). Aici s-au ținut câteva Soboare Arhieriești pentru a discuta situații extraordinare. Ulterior, după 6 luni de ședere în Istanbul în grija Patriarhiei Ecumenice, AES-ul s-a mutat în Serbia. Aici a fost organizat Primul Sobor general a toată diaspora ortodoxă rusă din 1921 ținut la Sremski-Karlovcy. Odată cu acest Sobor a luat ființă în mod oficial și ROCOR dimpreună cu Sinodul Arhieresc ca organ de conducere a acesteia.

Din cauza circumstanțelor politice, s-a produs o ruptură dureroasă în cadrul Bisericii Ortodoxe Ruse. Totuși, ROCOR-ul a afirmat din totdeauna că: „Biserica Ortodoxă Rusă din Afara Rusiei este o parte indisolubilă a Bisericii Ortodoxe Ruse și până la eliminarea completă a guvernului ateist din Rusia, se autoguvernează potrivit principiului sobornicității, în concordanță cu rezoluția Patriarhului, a Preasfântului Sinod și a Marelui Sobor al Bisericii Rusiei din data de 7/20 noiembrie 1920, nr. 362”.⁶

Această poziție a fost susținută și de Sfântul Ioan Maximovici, Arhiepiscop de Shanghai și San-Francisco, unul dintre cei mai proeminenți ierarhi ortodocși ai secolului al XX-lea. Pentru el, separarea dintre cele două ramuri ale unicei Biserici Ortodoxe Ruse nu era decât temporară, motiv pentru care s-a rugat și a pomenit mereu (la proscomidie n.n.) pe Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Ruse.⁷

Canonizarea de noi martiri de către ROCOR

⁵ Arhim. Sofronie Saharov, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, trad. din limba rusă de Ierom. Rafail (Noica), Editura Sofia, București, 2004, p. 161.

⁶ „Regulations of the Russian Orthodox Church Outside of Russia Confirmed by the Council of Bishops in 1956 and by a decision of the Council dated 5/18 June, 1964”, în: <http://www.russianorthodoxchurch.ws/english/pages/regulations/rocorregulations.html>, accesat în 15.09.2018.

⁷ Архиепископ Иоанн Максимович, *Русская Зарубежная Церковь*, Православное дело, Geneva, 1960, p. 1-16; *Краткие Очерки по истории РПЦЗ XXI века. Процесс диалога комиссии РПЦЗ и РПЦ МП, для восстановления канонического общения*. Интервью Михаила Григорьевича Мотрикалэ с доктором исторических наук, ведущим Научно-исследовательского отдела новейшей истории РПЦ, доцентом ПСТГУ, Андреем Александровичем Костюковым, Москва, 18.12.2017; Архиеп. Иоанн (Максимович), „Русская Зарубежная Церковь”, Монреали, 1979², în: *Владыка Иоанн - святой Русского Зарубежья* / Сост. прот. Петр Перекрестов, Москва, Издательство Сретенского монастыря, 2008, p. 474-476, 765-781.

Importanța canonizării Noilor Mucenici și Mărturisitori ruși ai sec. al XX-lea

Tema martiriului a avut pentru ROCOR încă de la bun început o importanță profundă. Martiriul era într-o stânsă legătură cu familia imperială, cu poporul rus și cu Biserica Ortodoxă Rusă din Rusia. S-a păstrat vie memoria tuturor celor care au mărturisit cu prețul propriei vieți credința ortodoxă.

Întâi de toate, Soborul Arhiresc ROCOR a hotărât canonizarea Sf. Ioan de Kronstadt în 1964, al Sf. Herman de Alaska în 1970 și a Sf. Xenia de Sankt Petersburg în 1978.

Soborul Arhieresc din 1981, în urma mai multor ani de pregătire a dosarelor de canonizare, a decis canonizarea Noilor Mucenici și Mărturisitori ruși ai Bisericii Ortodoxe Ruse din secolul al XX-lea. Acest moment de mare sărbătoare pentru diaspora ortodoxă rusă a avut loc la 19 octombrie/1 noiembrie 1981. Aici au fost incluși și Patriarhul Tihon (Bellavin), Țarul Mucenic Nicolae II, membrii familiei imperiale, episcopi, preoți, monahi, monahii și laici.⁸ Acest moment a însemnat un nou moment de triumf al Ortodoxiei asupra puterii asupritoare și atee din Uniunea Sovietică. Cu această ocazie au fost canonizați peste 30.000 de Noi mucenici și mărturisitori ruși care au fost martirizați în timpul Revoluției Ruse, a Războiului Civil dintre 1917-1918 și în urma cruntelor persecuții comuniste.⁹

În 1949, ROCOR-ul a publicat primul volum¹⁰ al cărții Protopresbiterului Mihail Poliskij, „Noii mucenici ruși”, iar în 1957 a fost publicat al doilea volum¹¹. Aceasta a fost prima monografie sistematică cu privire la mărturisitorii și mucenicii ruși care au mărturisit credința Ortodoxă în timpul persecuțiilor regimului comunist. Pe acest subiect aveau să fie ulterior publicate alte numeroase volume și monografii: *Prin suferința lor se va curăți Rusia*,¹² *Suferind pentru*

⁸ Александр Кравецкий, *Церковная миссия в эпоху перемен (между проповедью и диалогом)*, Круглый стол по религиозному образованию и диаконии, s.l., 2012, p. 429; Gerd Stricker, „Russische orthodoxe Kirchen in der Diaspora (1917-2007)”, în: Albert J. M. Davids und Fedor B. Poljakov (hrsg.), *Die russische Diaspora in Europa im 20. Jahrhundert. Religiöses und kulturelles Leben*, Peter Lang, Frankfurt am Mein, 2008, p. 29.

⁹ *Lexikon für Theologie und Kirche*, Band VIII, Pearson-Samuel, Herder Verlag, Freiburg, Basel, Rom, Wien, 1999, p. 1371-1372; Peter Hauptmann, Gerd Stricker, *Die Orthodoxe Kirche in Russland. Dokumente ihrer Geschichte*, Verlag: Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 1988, p. 620.

¹⁰ Протопресвитер Михаил Польский, *Новые мученики Российские*, т.1, Издательство Джорданвилль, 1949.

¹¹ Протопресвитер Михаил Польский, *Новые мученики Российские*, т.2, Издательство Джорданвилль, 1957.

¹² *Их страданиями очистится Русь*, М.: Издательство Имени Святителя Игнатия Ставропольского, 1996.

Hristos. Prigoana împotriva Bisericii Ortodoxe Ruse 1917-1956,¹³ precum și colecția din șapte volume a ieromonahului Serafim (Orlovskij) *Mucenici, mărturisitori și cuvioși ai Bisericii Ortodoxe Ruse din secolul al XX-lea*.¹⁴

Problema canonizării acestor „noi martiri și mărturisitori” se afla în discuție încă din anii 1930. Chestiunea a devenit din ce în ce mai actuală pe măsura nenumăratelor solicitări de canonizare din partea credincioșilor. În Bruxelles a fost dedicată o biserică în cinstea tuturor victimelor regimului comunist.¹⁵ În multe biserici și în casele emigranților ortodocși ruși, exista câte o icoană „A tuturor Sfinților Rusiei”¹⁶ a cărei cinstire a fost pentru prima dată introdusă de către Sfântul și Marele Sobor ținut la Moscova între 1917-1918.¹⁷

La aflarea crimei săvârșite asupra familiei imperiale ruse, însuși Preafericitul Patriarh Tihon (Bellavin) a săvârșit slujba panahidei în cinstea martirilor. Ca și urmașă a Bisericii Ortodoxe Ruse (tihonite¹⁸), ROCOR, la rândul ei, a continuat pomenirea regulată a familiei imperiale. Deși argumentele pro și contra canonizării au fost multe, totuși această canonizarea trebuie să fie văzută per ansamblu și în conexiune cu canonizarea a multor mărturisitori de credință și mucenici cunoscuți și necunoscuți care și-au sacrificat viețile în timpul prigoanei bolșevice asupra Bisericii Ortodoxe Ruse.¹⁹

Canonizarea *Noilor Mucenici și Mărturisitori Ruși* de către ROCOR a fost salutăată cu mult entuziasm de către Patriarhia Ierusalimului. În mai 1982, Patriarhul Diodor a primit la Ierusalim o delegație din partea ROCOR. Aceasta era compusă din arhiepiscopii Antonie de Geneva, Paul de Sydney, Lavru de Siracuse

¹³ *За Христа пострадавшие. Гонения на Русскую Православную Церковь 1917-1956*, Биографический справочник. Книга 1.

¹⁴ Иеромонах Дамаскин (Орловский), *Мученики, исповедники и подвижники благочестия Русской Православной Церкви XX столетия в семи томах*, Издательство: Булат, 1992-2002.

¹⁵ Vezi monografia: *Храм-памятник в Брюсселе*. (Документальная хроника). / Сост. А. М. Хитров, О. Л. Соломина. Под ред. гр. М. Н. Апраксиной. М.: Паломник-Град Китеж, 2005.

¹⁶ *Русская Православная Церковь за границей 1918-1968*, Том 1, под Ред. А. А. Соллогуба, Русская Духовная Миссия в Иерусалиме, Нью-Йорк, 1968, p. 526-527.

¹⁷ Gernot Seide, *Geschichte der Russischen Orthodoxen Kirche im Ausland von der Gründung bis in die Gegenwart*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1983, p. 115.

¹⁸ Aici termenul de „tihonit”, înseamnă acea parte (majoritară) a Bisericii Ortodoxe Ruse care a păstrat linia duhovnicească și structura canonică bisericească a Patriarhului Tihon (Bellavin). Se făcea această distincție, pentru că în aceea vreme mai existau și alte structuri bisericești cu o canonicitate îndoielnică precum a „gregorienilor” sau schismatică precum a mișcării renovaționiste.

¹⁹ „Православная Русь”, (1979), nr. 6, p. 8.

și episcopul Grigore de Washington. Aceștia au fost primiți cu mare căldură în sala tronului din reședința patriarhală din Orașul Sfânt. Delegația episcopilor a mers în Țara Sfântă pentru a duce acolo părțile din moaștele *Sfinților noi martiri* și a le înmâna ducesei Elisabeta și monahiei Varvara. Patriarhul Diodor a ținut să specifice importanța canonizării martirilor, adăugând că: „Sosirea sfințelor moaștelor este sfântă, precum și canonizarea în sine sfântă este. Atât una cât și alta fac referire la jertfa supremă care acești sfinți au putut să o aducă Ortodoxiei”.²⁰

Mai mult decât atât, Preafericitul Patriarh Diodor a adăugat că: „ROCOR, din binecuvântate pricini, se află în afara granițelor patriei și că Biserica Ortodoxă Rusă în continuu „naște” noi mucenici, iar milioane de oameni urmează exemplului de jertfă a Familiei Imperiale.” El a continuat spunând că „noi nu putem rămâne indiferenți față de un așa de mare moment, al canonizării sfinților martiri, mai ales că sărbătorirea lor are loc pe teritoriul canonic al jurisdicției noastre. Astfel că am hotărât să fim prezenți întru mărturisirea unității ortodoxe și fie ca prin acest act să întărească legitimitatea acesteia.” Patriarhul Diodor a concluzionat mesajul său de salut spunând: „Fie ca sângele nevinovat al martirilor, care a fost vărsat fără milă, să fie ca o apă sfințitoare care să adape trunchiul Ortodoxiei și ca, prin rugăciunile lor, să ne putem întări întru mărturisirea unității și al Adevărului”.²¹

Cuvintele Preafericitului Patriarh Diodor evidențiază aici două elemente extrem de importante: primul, faptul că Patriarhia Ierusalimului recunoștea dreptul ROCOR-ului de a acționa și a vorbi în anumite limite în numele Bisericii Ortodoxe Ruse pătimitoare din patrie, și al doilea, faptul că Patriarhia Ierusalimului considera ROCOR ca fiindu o Biserică Ortodoxă „soră”, prin care se dovedea unitatea Ortodoxiei. Acest lucru era de o importanță uriașă, căci contracara ideile celor care erau potrivnici ROCOR-ului și misiunii acesteia. Afirmațiile negative erau făcute deseori doar cu scopul de a dezinforma, însă realitatea situației dintre Biserici reiese în acest caz chiar din veridicitatea cuvintelor Patriarhului Ierusalimului, Diodor.²²

Activitatea ROCOR-ului era foarte bine cunoscută și la Moscova. Chiar dacă și Patriarhia Moscovei își dorea și simțea nevoia canonizării multor sfinți acest lucru era foarte greu, dacă nu chiar imposibil de realizat într-un mod firesc la acea vreme. Totuși, ceva mai târziu în 1977, Patriarhia Moscovei a reușit să canonizeze un sfânt, deși acest lucru a trecut aproape neobservat atât de către presă, cât și de către credincioși. În urma solicitării din partea *Mitropoliei Americii de Nord* (OCA) față de Patriarhia Moscovei, mitropolitul Inochentie (Veniaminov) a fost

²⁰ Gernot Seide, *Geschichte der Russische Orthodoxen Kirche im Ausland...*, p. 116.

²¹ „Bote der deutschen Diocese”, (1982), nr. 3, p. 4-5.

²² Gernot Seide, *Geschichte der Russische Orthodoxen Kirche im Ausland...*, p. 117.

canonizat ca „Apostolul Americii de Nord și Siberia”. Deși OCA sărbătorea deja canonizarea acestuia, însă din cauza conflictelor dintre părți, ROCOR-ul nu a recunoscut canonizarea, nu însă și sfințenia ierarhului.²³

ROCOR la rândul ei, a început să-l cinstească, din 1982, pe Sfântul Paisie Veličkovskij și pe Sfinții Părinți de la Optina, începând cu 1990. În același timp, a pornit procesul adunării mărturiilor și documentelor necesare pentru dosarul canonizării arhiepiscopului Ioan (Maximovič) de Shanghai și San Francisco. Acest mare sfânt ierarh a fost canonizat în 1993.²⁴

Canonizarea Sfinților Mucenici și Mărturisitori ruși ai sec. al XX-lea din 1981 nu a fost atât o canonizare nominală,²⁵ cât mai ales a fenomenului muceniei din timpul conducerii regimului comunist din Rusia. Astfel ROCOR și-a dorit să amintească Occidentului jertfa mucenicilor ruși și descoperirea adevărului din Rusia.

Trebuie specificat și faptul că ROCOR-ul și-a dorit ca această canonizare, având în centru tema martiriului, să fie și lait-motivul începutului renașterii duhovnicești a Rusiei în pragul sărbătorii a 1000 de ani de la încreștinarea Rusiei.²⁶

În mediile bisericești din Rusia, acest moment era foarte disputat. Pe de o parte, foarte mulți se arătau bucuroși de proclamarea în rândul sfinților a celor care și-au jertfit viețile pentru mărturisirea Adevărului și a credinței Ortodoxe, iar pe de altă parte au apărut anumite critici la adresa Sinodului Arhieresc având drept motiv susținerea monarhiei și implicarea acestui organ bisericesc în politică.²⁷

Conducerea bisericească din Moscova, care păstra tăcerea asupra „libertății” Bisericii din Uniunea Sovietică, nu dorea să mărturisească adevărul și nega existența oricărei persecuții în Uniunea Sovietică. Aceștia în primul rând doreau să păstreze un echilibru fără a crea noi conflicte cu autoritățile comuniste și eventual

²³ *Ibidem.*

²⁴ Архиеп. Иоанн (Максимович), „Русская Зарубежная Церковь”, Монтреали, 1979², în: *Владыка Иоанн - святитель Русского Зарубежья* / Сост. прот. Петр Перекрестов, Москва, Издательство Сретенского монастыря, 2008, p. 474-476, 765-781.

²⁵ Pentru lista nominală a sfinților canonizați, vezi: *Канонизированные Новомученики и Исповедники Русской Православной Церкви*, în: <http://www.pstbi.ccas.ru/bin/code.exe/frames/mcanonf.html?ans>, accesat în 25.09.2018.

²⁶ Семененко-Басин Илия Викторович, *Канонизация Святых в Русской Православной Церкви в контексте Эволюции Советской и Постсоветской культуры (1917-2000 гг.)*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук, Москва, 2002, p. 62.

²⁷ *Ibidem*, p. 63.

un nou val de represini asupra Bisericii.²⁸ Pe de altă parte, după cum era și firesc pentru Sinodul Arhieresc al ROCOR, el a fost organul bisericesc care a continuat să spună adevărul despre prigoanele suferite de poporul și clerul rus.²⁹

Procesul de apropiere dintre ROCOR și Patriarhia Moscovei și chestiunea Noilor martiri

Încă de la Soborul Arhieresc din 1981, când au fost canonizați Noii mucenici și mărturisitori ruși din sec. al XX-lea, Sinodul Arhieresc al ROCOR-ului a dat de înțeles Patriarhiei Moscovei care era una din condițiile pe care aceasta trebuia să o îndeplinească în vederea apropierii dintre cele două ramuri ale Bisericii Ortodoxe Ruse și a restabilirii comuniunii canonice.³⁰

Au fost numeroase încercări de apropiere. Prima de acest fel s-a încercat prin anii 1945, dar nu s-a bucurat de succes. Mai târziu, o altă încercare a fost cu ocazia Soborului Arhieresc din 1988 al Bisericii Ortodoxe Ruse de la Moscova. În acest an comemorativ, atât Biserica Ortodoxă Rusă din afara Rusiei, cât și Biserica Ortodoxă Rusă – Patriarhia Moscovei sărbătoreau cu mare bucurie aniversarea a 1000 de ani de la încreștinarea Rusiei. Cu ocazia acestui eveniment, a fost emisă o scrisoare cu titlul *Către toți cei aflați în afara Comuniunii Canonice cu Biserica-Mamă*, prin care ROCOR era chemată la dialog.³¹ Însă nici de această dată, dialogul s-a dovedit fără succes.³²

Un alt moment important în procesul apropierii dintre cele două biserici a fost canonizarea Patriarhului mucenic și mărturisitor, Tihon (Bellavin, 1865-1925). Patriarhul a fost mai întâi canonizat pe 1 noiembrie 1981 de către Soborul Arhieresc ROCOR, cu data de prăznuire pe 25 martie.³³ Apoi, Patriarhia Moscovei l-a canonizat de Patriarhul Tihon (Bellavin) pe 9 octombrie 1989, punându-l în

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ Gernot Seide, *Geschichte der Russische Orthodoxen Kirche im Ausland...*, p. 119.

³⁰ *История России XX век. Деградация тоталитарного государства и движение к новой России (1953-2008)*. Том III / под ред. А. Б. Зубова. Москва, Эксмо, 2017; С. Матвеев, „Анализ церковного раскола в Русской Православной Церкви Заграницей”, în: <http://www.bogoslov.ru/text/4583467.html>, (accesat în 26.09.2018).

³¹ Анжелика Карпифаве, *Святейший Патриарх Алексий II: Беседы о Церкви в мире*, Москва, ЭКСМО, 2014, p. 435.

³² *Ibidem*, p. 436.

³³ „Noii mucenici și mărturisitori ruși, canonizați de Soborul Arhieresc al Bisericii Ortodoxe Ruse din afara granițelor în anul 1981”, în: <http://sinod.ruschurchabroad.org/Arh%20Sobor%201981%20spisok%20novomuchenikov.htm>, accesat în 20.09.2018.

fruntea Soborului noilor mucenici și mărturisitori ai Rusiei.³⁴ Acest pas a simbolizat un început pentru BORu-PM în procesul de canonizare a noilor mucenici și mărturisitori ai credinței Ortodoxe care au suferit și și-au dat viața pentru Hristos în vremea tulburărilor revoluționare și a terorii ateiste bolșevice.³⁵

Importanța jertfei mărturisitorilor și a mucenicilor a fost subliniată o dată în plus de arhiepiscopul Genadie (Timofeev) al Berlinului, din jurisdicția BORu-PM, cu ocazia Sinodului Arhieresc local al Bisericii Ortodoxe Ruse din iunie 1990. Ierarhul susținea că: „noi nu trebuie să îi neglijăm pe toți cei care și-au dat viața pentru credință și nu ar trebui să îi uităm”.³⁶

Drept urmare Sinodul Arhieresc al Bisericii Ortodoxe Ruse din 25 martie 1991 a hotărât pomenirea mucenicilor și a mărturisitorilor care au suferit pentru credința în Hristos. În 1992 s-a stabilit ziua de 25 ianuarie/7 februarie drept zi de pomenire a acestora.³⁷

Fără îndoială că cel mai important pas făcut din partea Patriarhiei Moscovei în procesul de apropiere față de ROCOR au fost hotărârile Soborului Arhieresc din Moscova din anul 2000.

Cu ocazia Soborului Arhieresc aniversar, Patriarhul Alexei II (Ridiger) a numit ruptura dintre Biserica din patrie și Biserica din afara Rusiei „tragedia istorică a poporului rus”. El a subliniat faptul că: „Biserica Ortodoxă Rusă – Patriarhia Moscovei, cheamă neconținut pe toți credincioșii din diaspora (rusă n.n.) spre a dobândi comuniunea canonică”.

Printre hotărârile Soborului Arhieresc din 2000, s-au aprobat și următoarele documente:

1. canonizarea Noilor Mucenici și Mărturisitori ruși din perioada regimului comunist;
2. documentul: *Fundamentul concepției sociale a Bisericii Ortodoxe Ruse*, unde se vorbește clar despre poziția Patriarhiei Moscovei față de stat;

³⁴ „Определения Архиерейского Собора”, în: *Журнал Московской Патриархии*, (1990), nr. 1, p. 6-7.

³⁵ „Архиерейский Собор Русской Православной Церкви 9-11 Октября 1989 Г.”, în: <http://www.pravenc.ru/text/76506.html>, accesat în 20.09.2018.

³⁶ „27 - 29 января этого года состоится Поместный Собор Русской Православной Церкви, на котором будет избран новый Предстоятель РПЦ - Патриарх Московский и всея Руси. Предлагаем Вашему вниманию архивные материалы о предыдущем Поместном Соборе 1990 года, на котором был избран ныне в Бозе почивший Святейший Патриарх Алексий II. Эти материалы приводятся по официальным публикациям в Журнале Московской Патриархии за 1990 год”, în: <http://www.na-gore.ru/articles/izbranie_patr_alex.htm> (accesat în 25.09.2018).

³⁷ „Журнал Московской Патриархии”, (1991), nr. 6, p. 9.

Importanța canonizării Noilor Mucenici și Mărturisitori ruși ai sec. al XX-lea

3. documentul cu privire la relațiile Bisericii Ortodoxe Ruse față de eterodocși.³⁸

Profesorul A. A. Kostjukov subliniază importanța hotărârilor acestui Sobor jubiliar. El menționează faptul că anume canonizarea mucenicilor a jucat un rol esențial în întreg procesul negocierilor în vederea restabilirii comuniunii euharistice.³⁹

Așa s-a ajuns și la momentul solemn al semnării *Actului de Comuniune Canonică*.⁴⁰ La 17 mai 2007, în ziua de prăznuire a Înălțării Domnului, Patriarhul Alexei II (Ridiger) al Moscovei și al întregii Bisericii Ortodoxe Ruse și mitropolitul Lavru (Șkurla), Primatul ROCOR și președintele Sinodului Arhieresc, într-un moment festiv, au semnat Actul de Comuniune Canonică în catedrala patriarhală Hristos Mântuitorul din Moscova.⁴¹

La acest eveniment unic pentru istoria Bisericii Ortodoxa Rusa în special și pentru Ortodoxie în general, au fost prezenți numeroși ierarhi ruși și unii membri a

³⁸ Анжелика Карпифаве, *Святейший Патриарх Алексий II*, p. 439-440; *Краткие Очерки по истории РПЦЗ XXI века. Процесс диалога комиссии РПЦЗ и РПЦ МП, для восстановления канонического общения...*

³⁹ *Краткие Очерки по истории РПЦЗ XXI века. Процесс диалога комиссии РПЦЗ и РПЦ МП, для восстановления канонического общения...*

⁴⁰ „Акт О Каноническом Общении”, în: <https://mospat.ru/ru/documents/act-of-canonical-union/> și „Акт О Каноническом Общении”, în: <http://www.russianorthodoxchurch.ws/synod/engdocuments/enmat akt.html>, accesat în 20.09.2018.

⁴¹ „В храме Христа Спасителя состоялось подписание Акта о каноническом общении в единой Поместной Русской Православной Церкви”, în: <http://www.patriarchia.ru/db/text/242888.html>, accesat în 23.09.2018; Анжелика Карпифаве, *Святейший Патриарх Алексий II...*, op. cit., p. 439-440; John Garrard, Carol Garrard, *Russian Orthodoxy Resurgent: Faith and Power in the New Russia*, Princeton University Press, Princeton, 2008, p. 201; Richard Potz, Eva Synek, *Orthodoxes Kirchenrecht. Kirche und Recht 28*, Verlag: Plöchl Druck, Freistadt, 2014; Georges Lemopoulos, „Orthodox Diaspora in Europe: An attempt to describe a range of old and new issues”, în: *Derecho Religion 3* (2008), p. 59; Ioan Vasile Leb, Konstantin Nikolakopoulos, Ilie Ursa, *Die Orthodoxe Kirche in der Selbstdarstellung: Ein Kompendium. Lehr- und Studienbücher Orthodoxe Theologie, Band 4*. LIT Verlag, Münster, 2017, p. 298-299; „The restoration of full communion between the two parts of the Russian Orthodox Church scheduled for 17 May”, în: <http://orthodoxeurope.org/page/14/120.aspx>, accesat în 15.09.2018.

Sinodului Arhieresc a ROCOR. De asemenea a fost prezent și Președintele Federației Ruse, V. V. Putin.⁴²

După semnarea Actului s-a oficiat pentru prima oară în istorie în aceeași catedrală slujba Sfintei și Dumnezeieștii Liturghii, de către Patriarhul Alexei II (Ridiger) și mitropolitul Lavru (Șkurla). Acest lucru a însemnat faptul că ROCOR a fost readusă în sânul Patriarhiei Moscovei și și-a redobândit statutul canonic recunoscut de restul Ortodoxiei.⁴³

Concluzii

Se poate observa implicarea Sinodului Arhieresc ROCOR și a diasporei ortodoxe ruse în general în chestiunea canonizării mărturisitorilor și mucenicilor ruși ai secolului al XX-lea. Acest lucru a demonstrat pentru diaspora rusă o dublă convingere. În primul rând că regimul bolșevic nu a reușit nici măcar prin forță și prigonă să răpună Biserica lui Hristos care s-a dovedit a fi vie și biruitoare. În al doilea rând, faptul că prin amintirea și cinstea purtată acestor sfinți, jertfa lor nu a fost în zadar. Această jertfă supremă s-a făcut spre slava lui Dumnezeu și ca semn de biruință a Ortodoxiei asupra regimului comunist ateu.

Modelul inițiativei ROCOR-ului de a porni un proces de canonizare în acele timpuri tulburi s-a dovedit ulterior a fi un imbold și pentru Patriarhia Moscovei să inițiază un proces similar. Chiar dacă nu s-a recunoscut la nivel oficial de către Patriarhia Moscovei, nu putem să nu observăm rolul pe care l-a jucat ROCOR-ul în mărturisirea adevărului în toți anii conducerii regimului comunist în Uniunea Sovietică și a crimelor săvârșite împotriva poporului rus.

Tocmai de aceea după 1965 ROCOR-ul, când și-a ales noul Primat, în persoana mitropolitului Filaret (Voznesenskij), a pus temelie procesului de pregătire a canonizării noilor mărturisitori și mucenici ruși din sec. al XX-lea. Același lucru l-au făcut și reprezentanții Patriarhiei Moscovei mult mai târziu, când puterea comunistă din Rusia avea să se prăbușească.

Trebuie de subliniat și faptul că anume chestiunea canonizării mărturisitorilor și mucenicilor ruși a constiuit unul din cele trei puncte esențiale în vederea restabilirii comuniunii canonice dintre cele două părți ale Ortodoxiei ruse. Acest proces a fost unul lung și anevoios chiar și pentru Patriarhia Moscovei. Abia în anul 2000, cu ocazia Soborului Local al Bisericii Ortodoxe Ruse s-a reușit

⁴² Иларион (Алфеев), митр., *Патриарх Кирилл. Жизнь и мирозерцание*, Москва, Эксмо, 2010, p. 200; Tim Grass, *Modern Church History*, SCM Press, London, 2008, p. 272.

⁴³ „Русская Православная Церковь Заграницей”, în: <http://www.patriarchia.ru/db/text/2416490.html>, accesat în 18.09.2018.

Importanța canonizării Noilor Mucenici și Mărturisitori ruși ai sec. al XX-lea

hotărârea acestor cerințe care au constituit un mare pas de apropiere față de Sinodul Arhieresc ROCOR.

Prin semnarea *Actului de comuniuni canonică* ROCOR și-a îndeplinit dubla misiune: în primul a restabilit comuniunea euharistică și bisericească față de Patriarhia Moscovei și, în al rând i-a cinstit pe toți martirii ruși ai sec. al XX-lea. Acest lucru era mult dorit și de către primii primați ROCOR, precum mitropoliții Antonie (Hrapovickij) și Anastasie (Gribanovskij), care și ei la rândul lor și-au dorit mult preamărirea mucenicilor și restabilirea statutului canonic al ROCOR-ului.